

КАБІNET МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

Р О З П О Р Я Д Ж Е Н Н Я

від “ ___ ” _____ 2021 р. № _____

м. Київ

Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми розвитку національної кіноіндустрії на 2021 – 2025 роки

1. Схвалити Концепцію Загальнодержавної програми розвитку національної кіноіндустрії на 2021 – 2025 роки, що додається.
2. Міністерству культури та інформаційної політики разом із заінтересованими центральними і місцевими органами виконавчої розробити і подати до 01 листопада 2021 року Кабінету Міністрів України проект Закону України «Про Загальнодержавну програму розвитку національної кіноіндустрії на 2021-2025 роки».

Прем'єр-міністр України

Д. ШМИГАЛЬ

СХВАЛЕНО

розпорядженням Кабінету Міністрів
України

_____ 2021 року № _____

КОНЦЕПЦІЯ

Загальнодержавної програми розвитку національної кіноіндустрії на 2021-2025 роки

Визначення проблеми, на розв'язання якої спрямована Програма

Український кінематограф має свою історію розвитку та свої традиції. Протягом багатьох десятиліть він, розділяючи доленосні віхи історії України, зазнавав періодів стрімких злетів, світового визнання та занепаду.

Українська кіногалузь, що за радянських часів була повністю самоокупною і наповнювала бюджет держави, протягом періоду становлення незалежності не отримала належної уваги з боку держави, що призвело до негативних наслідків.

Відсутність належного фінансування кіновиробництва національних фільмів призвела до занепаду матеріально-технічної бази державної кіновиробничої інфраструктури. Протягом тривалого періоду ринок кіно- і телепродукції на 95 % заповнювався іноземним аудіовізуальним контентом, через що вітчизняна кіноіндустрія втрачала значні кошти, які могли б стимулювати її розвиток.

Місцеві органи самоврядування та виконавчої влади також не приділяли належної уваги розвитку кінематографії. Передання функцій управління кінематографією місцевим державним адміністраціям відбулося формально. У зв'язку з цим недооціненим залишився потенціал виробництва аудіовізуальних творів, зокрема іноземними кіновиробничими компаніями, та формування мережі сервісної кінематографічної індустрії в регіонах. На сьогодні на регіональному рівні не створено жодного фонду підтримки розвитку кінематографії.

Розвиток кіномережі та забезпечення доступу населення до кінопоказу тривалий час залишається поза увагою. У зв'язку з карантинними обмеженнями протягом 2020 та початку 2021 року становище демонстраторів значно погіршилося, крім того спостерігається тенденція до зниження попиту на послуги кінотеатрів у зв'язку з побоюваннями за власне здоров'я. До того, зберігається значна диференціація забезпеченості кінотеатрами в територіальному розрізі, оскільки переважна частина реконструйованих і переоснащених кінотеатрів знаходиться у великих містах.

Крім того існує проблема якості підготовки фахівців для роботи у сфері кінематографії. В процесі трансформації системи професійно-технічної та вищої освіти гостро постало питання популяризації кінопрофесій, передусім технічних фахівців, а також забезпечення більш тісного взаємозв'язку між галуззю та закладами освіти.

Особливої уваги потребують питання підвищення рівня кінокультури, збереження кінематографічної спадщини, дотримання авторських прав на усіх етапах виробництва, розповсюдження та демонстрування аудіовізуального продукту.

Перетворень потребує система зберігання кінематографічної спадщини та створення Державного фонду фільмів. Потребує врегулювання питання передачі фільмів на довічне зберігання, визначення умов зберігання вихідних матеріалів

фільмів і фільмокопій. Останнім часом затримки з наданням державної фінансової підтримки на заходи зі збереження кінематографічної спадщини ставлять під загрозу збереження її унікальних пам'яток.

З часів здобуття Україною незалежності українська кіноіндустрія поступово трансформується в сучасну злагоджену систему, в якій є місце для розвитку всіх ланок: виробництва, демонстрування, розповсюдження, популяризації фільмів, самоорганізації суб'єктів кінематографії для відстоювання своїх інтересів, збереження кінематографічної спадщини, кінокультури та кіноосвіти. Запровадження продюсерської системи, створення сприятливих умов для спільного виробництва аудіовізуального продукту з зарубіжними кінокомпаніями, надання державної фінансової підтримки поступово розкрило потенціал української кіноіндустрії у створенні якісного аудіовізуального продукту.

Разом з тим, трансформаційні процеси для української кіноіндустрії є складними у зв'язку із жорсткою конкуренцією з боку зарубіжних кінокомпаній, необхідністю не поступатися у креативному, науковому, освітньому та матеріально-технічному аспектах зарубіжним конкурентам, а також недостатнім рівнем підтримки розповсюдження та демонстрування українських фільмів.

З огляду на практику державного протекціонізму провідних європейських країн українська кіногалузь потребує комплексного підходу до вирішення проблем, зокрема створення належних правових, організаційних, економічних, технологічних умов для її повноцінного розвитку, виявлення справжнього потенціалу можливостей та вирішення проблемних питань за допомогою цілого комплексу заходів на загальнодержавному та регіональному рівнях із забезпеченням міжгалузевих і міжрегіональних зв'язків.

Необхідність розроблення Загальнодержавної програми розвитку національної кіноіндустрії на 2021 – 2025 роки визначена пунктом 3 розділу II «Прикінцеві положення» Закону України від 03 жовтня 2019 р. № 164-IX «Про внесення змін до деяких законів України у зв'язку з набранням чинності Законом України «Про державну підтримку кінематографії в Україні», а також Планом пріоритетних дій Уряду на 2021 рік (крок 669).

Аналіз причин виникнення проблеми та обґрунтування необхідності її розв'язання

Серед проблем, які гальмують поступ національної кіноіндустрії до сталого розвитку, можна визначити:

1. Недосконалість законодавчої бази у сфері кінематографії.

Закон України «Про кінематографію», прийнятий 1998 року, в деяких випадках містить норми, які були притаманні принципам діяльності кіногалузі радянського періоду. Прийнятий у 2017 році Закон України «Про державну підтримку кінематографії України» позитивно вплинув на розвиток кіновиробництва, але виходячи з практики застосування деякі його норми потребують удосконалення та доповнення.

З огляду на зазначене на сьогодні можна окреслити такі причини проблеми:

українське законодавство у сфері кінематографії не гармонізоване з міжнародними нормами, не оновлена та не уніфікована термінологія;

недосконала система захисту прав інтелектуальної власності на аудіовізуальні твори, у тому числі виявлення та протидії незаконному розповсюдженню аудіовізуальних творів;

недосконалість механізмів реалізації норм законодавства щодо державної підтримки кінематографії, зокрема відсутність чітких та вимірюваних критеріїв, надмірна ускладненість процедури надання державної підтримки кінематографії в різних формах;

невизначеність деяких механізмів реалізації норм чинного законодавства щодо державної підтримки кінематографії;

неврегульованість питань, пов'язаних зі спрощенням процесів адміністрування у сфері кінематографії (збір статистичних та адміністративних даних, ведення реєстрів, прийом документів на отримання державної підтримки тощо) та переведення їх в електронний формат;

відсутність системи зборів та податків, за рахунок яких здійснювалося б акумулювання коштів для реалізації програм підтримки розвитку національної кіноіндустрії;

неврегульованість питань, пов'язаних із механізмом організації та проведення зйомок у містах та інших населених пунктах, а також, правилами використання військової й іншої спецтехніки.

Отже, сьогодні потрібен комплексний підхід до аналізу та перегляду законодавства у сфері кінематографії з метою його приведення у відповідність до вимог сучасності, закріплення у правовому полі позитивних тенденцій розвитку кіноіндустрії, створення умов для ефективного розвитку галузі, зростання впливу кіномистецтва на естетичне, патріотичне виховання глядача.

2. Недосконалість державного управління кінематографією як самостійною галуззю культури на загальнонаціональному та регіональному рівнях, недостатня інституалізація галузі.

Систему органів виконавчої влади, які забезпечують формування та реалізацію державної політики у сфері культури, зокрема кінематографії, становлять Кабінет Міністрів України, МКІП, Держкіно, місцеві державні адміністрації.

Ресурсів апарату МКІП недостатньо для забезпечення нормативно-правового врегулювання проблемних питань у сфері кінематографії та ефективного управління суб'єктами кінематографії сфери управління МКІП. Держкіно також обмежене в ресурсах для ефективної реалізації державної політики у сфері кінематографії, зокрема пов'язаної з виконанням функцій державного нагляду (контролю) у сфері кінематографії, а також взаємодії з іноземними кінокомпаніями та залучення інвестицій у кіногалузь.

Підвищення ефективності державного управління у сфері кінематографії вимагає не тільки збільшення граничної чисельності апарату МКІП та Держкіно, а й перегляду їх основних завдань, зокрема зосередження всіх функцій з реалізації державної політики у сфері кінематографії в Держкіно.

Місцеві державні адміністрації, у свою чергу, повинні мати у своїй структурі підрозділи, до завдань яких належить забезпечення реалізації державної політики

у сфері кінематографії на відповідній території¹. На жаль на сьогодні зазначеними структурними підрозділами забезпечується здебільшого управління незначною кількістю суб'єктів кінематографії, що належать до комунальної власності та знаходяться у сфері управління місцевих державних адміністрацій, а також здійснюється внесення розповсюджувачів та демонстраторів фільмів, які отримали право на розповсюдження або демонстрування фільмів у межах відповідних адміністративно-територіальних одиниць, до Державного реєстру виробників, розповсюджувачів і демонстраторів фільмів. Але реалізація державної політики у сфері кінематографії на регіональному рівні не повинна обмежуватися означеним колом питань, натомість має спрямовуватися також на реалізацію перспективних проектів зі створення сучасних умов для кіновиробництва, розповсюдження та демонстрування фільмів, залучення іноземних інвестицій, спрямованих на розвиток національної кіноіндустрії.

До того, кінематографічна галузь з метою посилення інституційної спроможності гостро потребує утворення на загальнонаціональному рівні окремої інституції, до основних функцій якої належатимуть грантова, стипендіальна підтримка розвитку кінематографії, виконання функцій кінокомісії на загальнонаціональному рівні, ефективне використання можливостей співробітництва з міжнародними фондами у сфері кінематографії, зокрема представлення інтересів України в Раді правління Євримаж тощо.

Практика європейських країн засвідчила ефективність окремо створених для підтримки кінематографії інституцій (інститутів, центрів, фондів), зокрема Німецького фонду фінансування кіно (DFFF), Німецького фонду кінофільмів (GMPF), Британського інституту кіно (BFI), Французького національного центру кіно та анімації (CNC), Національної комісії Франції з питань кінематографічного розвитку (CNAci), Польського інституту кіно (PISF), Литовського центру кіно (LKC), Румунського Національного центру кінематографії (CNCR), Кіноцентру Сербії (FCS). Програми підтримки, які надаються зазначеними інституціями, є гнучкими та можуть швидко адаптуватися до вимог, потреб та викликів, які стоять перед представниками кінематографії.

Бюджети більшості європейських інституцій формуються з різних джерел, зокрема бюджет Французького національного центру кіно та анімації (CNC) формується за рахунок зборів з розповсюдження аудіовізуальних творів (на 85%), професійних внесків компаній у кіногалузь, частки реєстраційних внесків до кіно-та аудіовізуальних реєстрів (RCA) тощо; Федеральний бюджет Німеччини, який спрямовується на підтримки кінематографії, формується за рахунок податків з кінотеатрів, кіноіндустрії, телебачення; Британський інститут кіно (BFI) отримує кошти з бюджету, від приватних спонсорів та фандрейзингових кампаній, національної лотереї (16,6% цих відрахувань направляються на культурні цілі (зокрема на розвиток кінематографії); бюджет Польського інституту кіно (PISF) формується за рахунок коштів державного бюджету, Фонду популяризації культури, зборів у розмірі: 1,5 % від доходу від показів фільмів та реклами від організацій, що керують кінотеатрами; 1,5% від доходу, отриманого від продажу та оренди носіїв із записаними на них фільмами; 1,5% від доходу, отриманого від

¹ Постанова Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2012 року № 887 «Про затвердження Типового положення про структурний підрозділ місцевої державної адміністрації».

трансляції реклами, чи абонентської плати за безпосередній доступ до програм, що сплачується постачальниками телевізійних послуг; 1,5% від доходу операторів цифрових платформ; 1,5 % від доходу операторів кабельного телебачення та іншого.

Утворення аналогічної інституції в Україні (Українського інституту кіно), а також визначення механізмів фінансового забезпечення її функціонування, потребує відповідного нормативно-правового регулювання, зокрема запровадження зборів на розвиток національної кіноіндустрії.

3. Низька конкурентоспроможність українського аудіовізуального продукту у порівнянні із закордонним.

Обсяги державної підтримки виробництва (створення) українського аудіовізуального контенту значною мірою поступають показникам закордонного кіновиробництва, зокрема виробленого (створеного) за державної підтримки.

Протягом останніх років українським кіновиробникам надано державну підтримку на виробництво (створення) фільмів, зокрема за бюджетними програмами «Державна підтримка кінематографії» та «Виробництво (створення) та розповсюдження фільмів патріотичного спрямування»²:

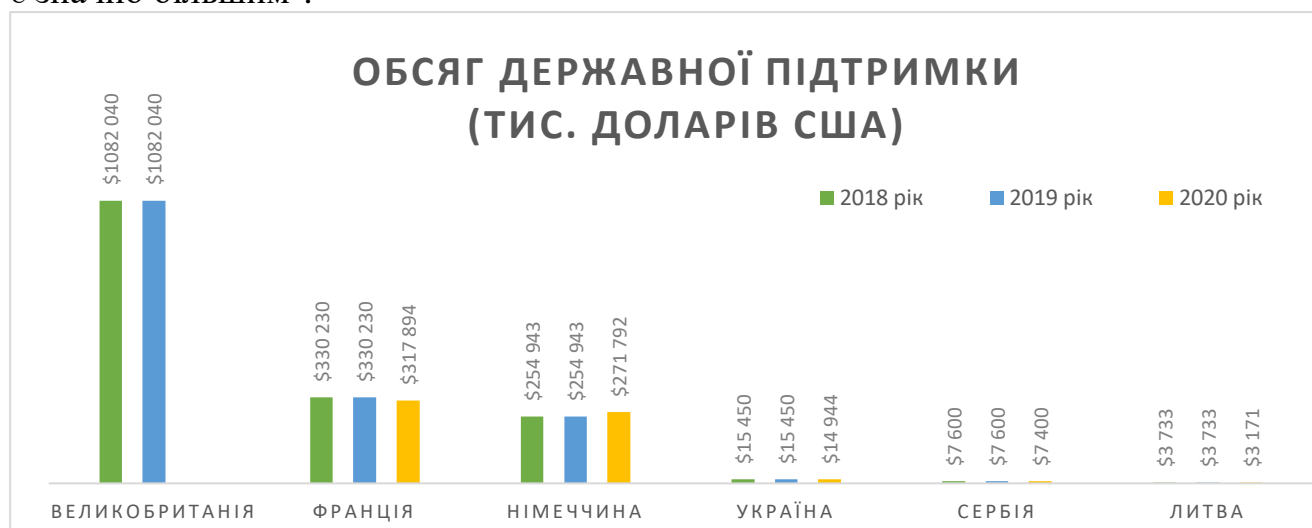

При цьому державна підтримка виробництва (створення) фільмів здійснювалася у формах, визначених підпунктами 1-3 частини першої статті 7 Закону України «Про державну підтримку кінематографії в Україні».

Зазначеним Законом передбачено механізм реінвестицій коштів у кіногалузь: частина отриманого прибутку від касових зборів та продажу фільмів повертається на спеціальний рахунок Держкіно та в подальшому спрямовується на підтримку кіногалузі. На жаль, сьогодні кошти, що надходять на спеціальний рахунок Держкіно, становлять незначну частину від обсягів, необхідних для надання державної підтримки кіногалузі. Причиною цього є низький рівень від касових зборів та продажу фільмів, створених за державної підтримки.

² Звіти про виконання паспорта бюджетної програми КПКВК 1806030 «Державна підтримка кінематографії» за 2018, 2019 та 2020 роки <https://cutt.ly/nbwuEBb> , <https://cutt.ly/9bwubRz> , <https://cutt.ly/tbwusMD>
Звіти про виконання паспорта бюджетної програми КПКВК 1801180 «Виробництво (створення) та розповсюдження фільмів патріотичного спрямування» за 2018, 2019 та 2020 роки. <https://cutt.ly/HbwhFaQ> , <https://cutt.ly/6bwaJnf> , <https://cutt.ly/xbwpf2u> .

Разом з тим, у провідних європейських країнах показник державної підтримки є значно більшим³.

В європейських країнах державна підтримка виробництва (створення) фільмів здійснюється на безповоротній, поворотній основі, а також на інших умовах. Наприклад, у Франції фінансування проектів, зокрема виробництва (створення) фільмів Національним центром кіно та анімації (CNC) є багаторівневим, у тому числі здійснюється за рахунок «автоматичної допомоги», яка надається шляхом автоматичного повернення податків або субсидій, а також шляхом «селективної допомоги» через численні фонди Національного центру кіно та анімації (CNC), та спільні приватні або міжнародні двосторонні фонди підтримки кінематографії (всього більше 100). Німецьким фондом фінансування кіно (DFFF) надається грантова підтримка виробництва (створення) фільмів: німецьких художніх/неігрових (документальних)/анімаційних фільмів та копродукційних фільмів. Польським інститутом кіно (PISF) надається підтримка виробництва (створення) фільмів у формі субсидій за операційними програмами: виробництво художніх/неігрових (документальних)/анімаційних фільмів, фільмів-дебютів міноритарної копродукції, інноваційних фільмів, фільмів для дитячої, молодіжної або сімейної аудиторії.

Отже провідні європейські країни, які мають успішну історію розвитку кінематографу, визнають складність творчих та технологічних процесів виробництва (створення) фільмів, необхідність його стимулювання шляхом надання державної фінансової підтримки, створення умов для об'єднання зусиль у копродукційному кіновиробництві.

Також, введено в практику надання державної підтримки виробництва (створення) фільмів на етапі розвитку кінопроекту або написання сценарію. Наприклад, Німеччиною надано державну підтримку на розвиток кінопроекту/написання сценарію у 2018 році в обсязі 600 тис. євро, у 2019 році в обсязі 705 тис. євро, у 2020 році в обсязі 970 тис. євро; Францією надано підтримку в 2018 році в обсязі 3 700 тис. євро, в 2019 році в обсязі 3 800 тис. євро, в 2020 році в обсязі 3 600 тис. євро.

³ Статистична інформація щодо механізмів державної підтримки кінематографії в країнах Європи зібрана та узагальнена Міністерства закордонних справ України на прохання МКІП (лист МЗС від 22 березня 2021 року № 415/14-800-17831)

В Україні перелік форм державної підтримки виробництва (створення) фільмів чітко визначений Законом України «Про державну кінематографію в Україні». Державна підтримка на написання сценарію, розвиток кінопроекту або на реалізацію окремих етапів виробництва (створення) фільму не запроваджена на постійній основі (у 2018⁴ та 2019⁵ роках така підтримка надавалася Українським культурним фондом, а у 2020 році - МКІП⁶).

Запорукою виробництва (створення) якісного національного аудіовізуального продукту є відбір якісних кінопроектів та належна державна підтримка їх реалізації у різноманітних формах (субсидій, грантів, на безповоротній та поворотній основі, на реалізацію окремих періодів (етапів) виробництва (створення) фільмів, з різною часткою обсягу державної фінансової підтримки до загальної кошторисної вартості виробництва (створення) фільмів, яка залежить від пріоритетності та потенційного комерційного успіху кінопроекту). Вагомим чинником для забезпечення виробництва (створення) якісного та конкурентоспроможного національного аудіовізуального продукту є надання державної підтримки не тільки на виробництво (створення) фільмів, а й на написання сценарію та розвитку кінопроекту.

4. Низький рівень залучення позабюджетних коштів та іноземних інвестицій у розвиток української кіногалузі, кіновиробництва.

В усьому світі розвиток кіногалузі та кіновиробничої інфраструктури вимагає значних капіталовкладень, які можуть бути акумульовані та спрямовані на реалізацію зазначених цілей шляхом залучення коштів з різних джерел, зокрема за рахунок приватних та іноземних інвестицій. Яскравим прикладом перетворення старих кіностудій на сучасні кіновиробничі комплекси можуть слугувати ряд об'єктів кіновиробничої інфраструктури європейських країн, які входили до складу СРСР або належали до Соціалістичного блоку. Такі кіностудії, як чеська кіностудія «Баррандов»⁷, латвійська кіностудія «Ризька кіностудія»⁸, болгарська кіностудія «Бояна»⁹, створені протягом 1930 – 1960 років та трансформовані протягом 1990-2000 років шляхом корпоратизації або приватизації іноземними, здебільшого американськими компаніями. Сьогодні зазначені кіностудії пропонують повний комплекс сучасних послуг, здатний охопити весь процес кіновиробництва як національних, так і зарубіжних проектів (мають в розпорядженні від 3 до 14 сучасних знімальних павільйонів, кінолабораторії, студії дубляжу і звукозапису, майстерні для будівництва декорацій, колекції костюмів і реквізиту). Іноземні кінокомпанії, зокрема зі США, Великобританії та інших країн доволі часто віддають перевагу зйомкам нових великобюджетних кінопроектів на базі

⁴ Реєстр підтриманих проектів УКФ у 2018 році: <https://cutt.ly/XbeChb9>.

⁵ Реєстр підтриманих проектів конкурсної програми «Підсилення потужності українського аудіовізуального сектору» (лот № 1 «Підтримка аудіовізуального сектору на етапі сценарної розробки та препродакшену») <https://cutt.ly/ubeUEIF>.

⁶ Звіт про виконання паспорта бюджетної програми КПКВК 3801320 «Державна підтримка сфери культури, туризму та креативних індустрій у зв'язку з дією обмежувальних заходів, пов'язаних із поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 та її наслідками, за рахунок коштів, які виділені із фонду боротьби з гострою респіраторною хворобою COVID-19, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2, та її наслідками» за 2020 рік: <https://cutt.ly/PbesEok>.

⁷ Офіційний сайт кіностудії «Баррандов»: <https://cutt.ly/LnqI0rl>

⁸ Офіційний сайт Ризької кіностудії: <https://cutt.ly/InqUSIC>

⁹ Офіційний сайт Кіностудії «Нью Бояна Филм»: <https://cutt.ly/GnqPYIJ>

зазначених кіностудій, зокрема завдяки низьким виробничим витратам та високому професіоналізму місцевих кінофахівців.

Україна має єдиний приклад залучення недержавних інвестицій у модернізацію кіностудії шляхом корпоратизації та перетворення в акціонерне товариство (з контрольними функціями з боку держави та неможливістю змінювати основний вид діяльності – виробництво кіно- та відеофільмів на будь-який інший) – Приватне акціонерне товариство «Одеська кіностудія» (далі - ПрАТ «Одеська кіностудія»). Наразі ПрАТ «Одеська кіностудія» була модернізована та отримала можливості для створення сучасного аудіовізуального продукту (успішно створюються національні фільми, зокрема у спільному виробництві з іноземними кіновиробниками), надання кіновиробничих, сервісних та інших послуг.

Інші об'єкти української кіновиробничої інфраструктури (особливо державної форми власності: державне підприємство «Національна кіностудія художніх фільмів імені Олександра Довженка», державне підприємство «Українська студія хронікально-документальних фільмів», державне підприємство «Національна кінематика України»), які засновувалися за радянських часів та сьогодні знаходяться у незадовільному стані, потребують осучаснення та оновлення матеріально-технічної бази. Приватизація, корпоратизація або оформлення державно-приватного партнерства можуть стати дієвими способами залучення недержавних інвестицій у модернізацію кіновиробничої інфраструктури. Саме облаштовані відповідно до вимог сучасності і обладнані найновішою апаратурою та устаткуванням кіновиробничі комплекси можуть стати базою для виробництва (створення) національних фільмів, а також привабливим місцем для реалізації кінопроектів зарубіжними кінокомпаніями.

Крім того, модель державно-приватного партнерства дозволить залучити приватних стратегічних інвесторів до реновації та розвитку інфраструктури для виробництва та перегляду фільмів в регіонах України.

До того, дієвим способом залучення іноземних інвестицій є надання відповідно до Закону України «Про державну підтримку кінематографії України» державної підтримки у формі надання субсидії для повернення частини кваліфікованих витрат, здійснених іноземним суб'єктом кінематографії при виробництві (створенні) фільму на території України. Вже сьогодні три іноземні кіновиробничі компанії здійснюють виробництво (створення) фільмів з використанням на взаємовигідних умовах виробничих потужностей українських кінокомпаній, досвіду українських кінофіхівців та місцевих кінолокацій. Іноземні кіновиробники сьогодні витрачають в Україні кошти на виробництво (створення) власних фільмів та у подальшому планують звернутися та отримати у встановленому порядку державну підтримку для повернення частини кваліфікованих витрат.

Для покращення ситуації із залученням іноземних інвестицій в розвиток української кіноіндустрії потребує створення сприятливих умов для розвитку кіновиробничої інфраструктури, а також спрощення процедури отримання державної підтримки у формі надання субсидії для повернення частини кваліфікованих витрат здійснених іноземними кіновиробниками при виробництві

(створенні) фільмів на території України та документів, необхідних для організації кіновиробництва.

З метою залучення додаткових коштів у кіновиробництво створюються окремі фонди з підтримки спільного виробництва аудіовізуального продукту, зокрема міжнародні. В деяких країнах функціонують двосторонні фонди підтримки спільного виробництва (створення) фільмів, зокрема Німецько-французький фонд з загальним бюджетом підтримки у розмірі 3 200 тис. євро, Німецько-польський фонд з бюджетом у 500 тис. євро, Франко-німецький фонд спільного виробництва аудіовізуальних серіалів.

З приєднанням у 2020 році України до Європейського фонду підтримки спільного виробництва та розповсюдження художніх кінематографічних та аудіовізуальних творів (EURIMAGES) помітні позитивні зрушення щодо зацікавленості українськими копродукційними кінопроектами. У 2020 році Євримажем було підтримано 100 кінопроектів на загальну суму 22 091 тис. євро, серед підтриманих проектів 3 кінопроекти, які реалізуються спільними зусиллями українських та європейських кіновиробників.

Разом з тим, Україною не використано можливості приєднання до: підпрограм «Media» та «TorinoFilmLab» програми Європейського Союзу «Креативна Європа», які створенні з метою надання фінансової підтримки проектам з виробництва, поширення та популяризації кіно- та аудіовізуальної продукції, забезпечення виходу фільмів, на нові ринки, навчання кінофахівців, а також міжнародної програми «First Cut Lab», призначеної для підтримки виробництва (створення) копродукційних художніх фільмів, які знаходяться на монтажно-тонувальному етапі. На сьогодні не створено жодного фонду підтримки спільного виробництва аудіовізуальних творів між українською стороною та іншою зарубіжною країною.

5. Низький відсоток національних фільмів в національному та міжнародному інформаційному просторі через недостатній рівень національної та міжнародної популяризації, дистрибуції.

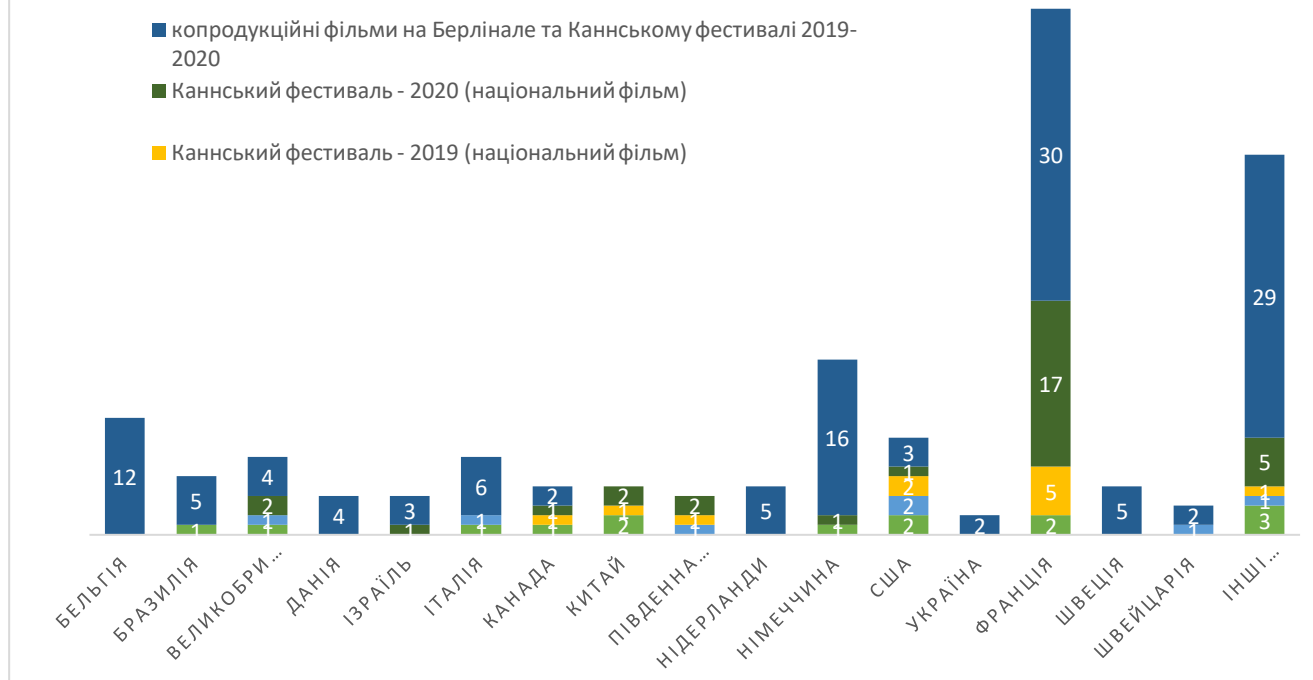
За світовою практикою результати кіновиробництва, зокрема якість вироблених фільмів, затрачених креативних, технологічних та фінансових ресурсів, оцінюються професіоналами на міжнародних кінофестивалях та пересічними глядачами під час демонстрування фільмів у кінотеатрах, по телебаченню та на інтернет платформах.

Якщо касові збори найкраще відображають успішність комерційного фільму, то високу художню якість кінематографічного твору засвідчує успіх на найпрестижніших міжнародних кінофестивалях. Представлення сучасних досягнень кінематографа на найвідоміших в Європі Каннському міжнародному кінофестивалі¹⁰, Берлінському міжнародному кінофестивалі¹¹ та результати оцінювання художньо-технічних якостей поданих на фестивалі за останні три роки фільмів засвідчує лідируючі позиції країн, в яких державна підтримка кінематографії є найбільш ваговою. До того, результати відбору демонструють вражаючі показники успішності практики спільного кіновиробництва.

¹⁰ Результати офіційного відбору Канського міжнародного кінофестивалю у 2019 році <https://cutt.ly/Vbu4MIn>, 2020 році <https://cutt.ly/ubu455c>

¹¹ Результати офіційного відбору Берлінського міжнародного кінофестивалю у 2019 році <https://cutt.ly/RboYS38>, 2020 році <https://cutt.ly/9bonUyq>

ФІЛЬМИ В ОСНОВНІЙ ПРОГРАМІ БЕРЛІНСЬКОГО ТА КАННСЬКОГО МІЖНАРОДНОГО КІНОФЕСТИВАЛЮ

Важливим показником успіху фільмів є результати їх кінотеатрального показу, який дає уявлення про якість виробленого (створеного) фільму у відповідності до уподобань відвідувачів кінотеатрів, про потенціал окупності виробленого (створеного) фільму за рахунок проданих квитків тощо.

За даними досліджень, проведених Національним центром кіно та анімації (CNC), частка французьких фільмів у кінопрокаті Франції становила у 2018 році 39,5 %, у 2019 році 34,8%, у 2020 році 44,9 %. При цьому показники кінотеатрального прокату американських фільмів у Франції склали у 2018 році 44,6%, у 2019 році 55,7%, у 2020 році 40,8 %. При цьому слід зазначити, що 2020 рік у Франції ознаменувався глобальною пандемією COVID-19, яка призвела до того, що кінотеатри двічі закривались (загалом на 162 дні). Протягом усього 2020 року відвідуваність досягла 65,1 мільйонів відвідувачів, що на 69 % менше від кількості відвідувачів 2019 року¹².

За даними досліджень, проведених Національним агентством з фінансування кіно (FFA), частка німецьких фільмів у кінопрокаті Німеччини становила у 2018 році 23,5 %, у 2019 році 21,5 %, у 2020 році 35,1 %. Зазначені показники показують, що у 2020 році через пандемію COVID-19 та стримування прем'єрних показів зарубіжних фільмів національні фільми у Німеччини перевищили показник успішного кінотеатрального прокату фільмів, вироблених іншими країнами. Загальний обсяг продажів квитків у Німеччині у 2018 році склав 899,3 млн. євро, у 2019 році – 1 024,0 млн. євро, 2020 році 318,0 млн. євро. Показники відвідуваності кінотеатрів Німеччини у 2018 році досягла показника 105,4 млн. відвідувачів, у 2019 році 118,6 млн. відвідувачів, а в 2020 році 38,1 млн. відвідувачів. Результати

¹² Результати досліджень відвідування кінотеатрів, підготовлене Національним центром кіно та анімації (CNC): <https://cutt.ly/zbSEGZ2>

досліджень засвідчують значне зменшення в 2020 році показників кінотеатрального прокату в Німеччині, що також пов'язано з пандемією COVID-19.

Кінотеатральна аудиторія Великобританії в 2020 році становила 44 млн. глядачів, що на 75% менше, ніж у 2019 році. Загальний обсяг продажів квитків у Великобританії на всі прем'єри фільмів у 2020 році склав 247 млн. фунтів стерлінгів (на 81% менше, ніж у 2019 році). У 2020 році частка ринку британських фільмів становила 14% (на 0,3% більше, ніж у 2019 році), а частка фільмів, вироблених у Великобританії американськими студіями, становила 33%. Усі британські фільми мали частку ринку 46%¹³.

Українські показники значною мірою поступаються європейським. За даними аналітичних досліджень в Україні частка українських фільмів у кінопрокаті України становила у 2018 – 2020 роках 4 %¹⁴. Частка глядачів українських фільмів у кінопрокаті становила у 2018 році – 1081,2 тис. глядачів (12 %), у 2019 році – 971,6 тис. глядачів (10%), у 2020 році – 3527,3 тис. глядачів (7%). Загальний обсяг проданих квитків в Україні на всі прем'єри фільмів у 2018 році склав 466 281,2 тис. грн. (8% з прем'єр українських фільмів), у 2019 році склав 571 907,3 тис. грн. (9% з прем'єр українських фільмів), у 2020 році склав 253 459,9 тис. грн. (10% з прем'єр українських фільмів). Аналіз показників кінотеатрального прокату 2020 року показує однакову тенденцію зменшення кількості відвідувачів кінотеатрів та обсягу доходів від продажу квитків на кіносеанси через встановлення карантину та запровадження посиленних протиепідемічних заходів у зв'язку із поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19¹⁵.

В Україні починаючи з 2018 року надається державна підтримка на розповсюдження та/або популяризацію національних фільмів шляхом повної або часткової оплати витрат на проведення творчих зустрічей, презентацій, прем'єрних показів, рекламування (незалежно від використаних рекламних засобів) та інших необхідних заходів, у тому числі за участю творчих груп фільмів. Обсяги державної підтримки становили у 2018 році 5657,0 тис. грн. (виключно зі спеціального фонду державного бюджету), у 2019 році 5087,9 тис. грн. (виключно зі спеціального фонду державного бюджету), у 2020 році 28 972,9 тис. грн. (26 465,6 тис. грн. із загального фонду державного бюджету та 2 507,3 тис. грн. зі спеціального фонду)¹⁶.

В європейських країнах підтримка подібних заходів є значно суттєвою та дієвою. До прикладу, підтримка дистрибуції у Німеччині у 2018 році становила 7 765 тис. євро, у 2019 році – 6 827 тис. євро, у 2020 році – 10 786 тис. євро, а підтримка німецьких міжнародних дистриб'юторів з метою збереження їх конкурентоспроможності на світовому ринку складає щорічно – 400 тис. євро. У Польщі просування польських фільмів за кордоном здійснюється шляхом державної підтримки рекламних та інформаційних кампаній, заходів з розширення географії дистрибуції польських фільмів, надання зарубіжних стипендій для

¹³ Статистичні спостереження відвідування кінотеатрів, підготовлене Британським інститутом кіно (BFI): <https://cutt.ly/kbS0GsK>

¹⁴ Аналітичні дослідження <https://bit.ly/3vC0la9>

¹⁵ Статистичні спостереження (Форми звітності № К-2-рвк(2) «Зведені звіти про діяльність демонстратора фільмів» за 2018, 2019 та 2020 рік)

¹⁶ Звіт про виконання паспорта бюджетної програми КПКВК 1806030 «Державна підтримка кінематографії» за 2018 <https://cutt.ly/nbwuEBb>, 2019 <https://cutt.ly/9bwubRz> та 2020 <https://cutt.ly/tbwusMD> рік.

забезпечення участі представників кіновиробників у міжнародних кінофестивалях, кіноринках, семінарах, майстеркласах. Обсяги підтримки просування та розповсюдження польських фільмів у 2018 році становила 7 210,3 тис. злотих, у 2019 році 6 166,6 тис. злотих, а обсяги наданих зарубіжних стипендій у 2018 році становили 443,5 тис. злотих, а в 2019 році – 759,8 тис. злотих¹⁷.

Враховуючи зазначене, з метою покращення ситуації з представленням українських фільмів в національному та міжнародному інформаційному просторі потребує збільшення обсягів та урізноманітнення форм державної підтримки заходів щодо національної та міжнародної популяризації, дистрибуції українських фільмів.

б. Недоступність національних фільмів українському глядачу, зокрема через малу кількість або відсутності місць для перегляду фільмів, передусім у невеликих містах і сільській місцевості.

В європейських країнах приділяється особлива увага задоволенню культурних потреб громадян, зокрема людей з інвалідністю. За рахунок державної підтримки модернізуються приміщення та переоснащується технічне обладнання кінотеатрів для забезпечення доступу громадян, зокрема людей з інвалідністю до сприйняття сучасних аудіовізуальних творів, також надається державна підтримка для створення субтитрування або тифлокоментування фільмів.

Наприклад, у Німеччині в 2018 році було підтримано 357 проектів з модернізації кінотеатрів на загальну суму державної підтримки 20 000 тис. євро, в 2019 році 293 проекти на загальну суму 17 000 тис. євро, в 2020 році 265 проектів на загальну суму 15 000 тис. євро; у Франції в 2018 році підтримано 583 проекти на загальну суму 115 300 тис. євро, в 2019 році 641 проекти на загальну суму 80 000 тис. грн, а в 2020 році на модернізацію кінотеатрів було витрачено 87 900 тис. грн.¹⁸

Стосовно надання державної підтримки на створення або адаптації аудіовізуального контенту для людей з інвалідністю (фільми з субтитруванням або тифлокоментуванням) можна навести такі показники: у Німеччині у 2018 році надано підтримку в обсязі 70,1 тис. євро, у 2020 році в обсязі 114, 7 тис. євро, а у Франції у 2018 році обсяг підтримки становив 219,6 тис. євро.

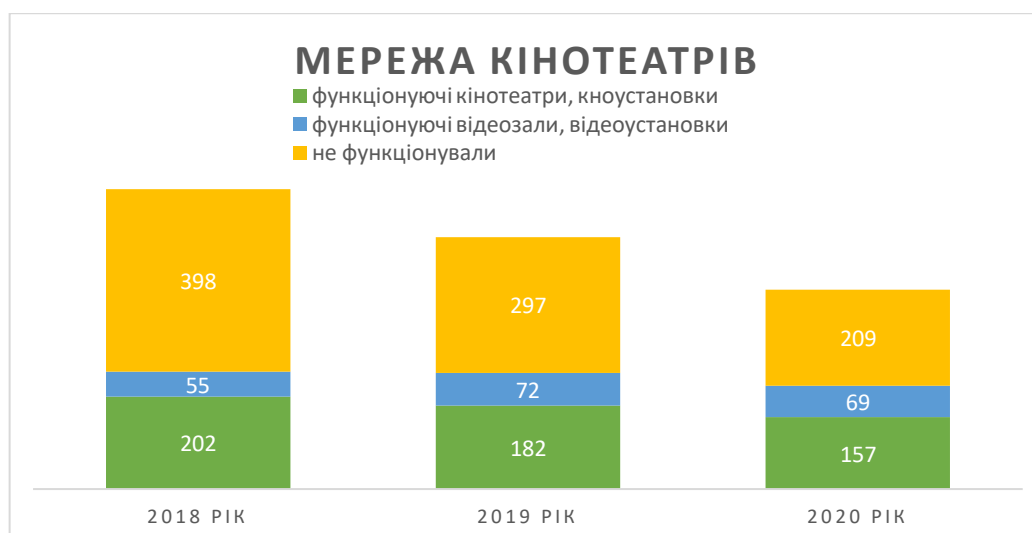
В Україні згідно із Законом України «Про державну підтримку кінематографії в Україні» запроваджено дві форми державної підтримки, які покликані забезпечити модернізацію кінотеатральної мережі у невеликих містах, селах, селищах. Разом з тим у зв'язку із відсутністю затвердженого в установленому порядку механізму реалізації норм законодавства та недостатнім державним фінансуванням з 2017 року до сьогодні державна підтримка, передбачена пунктами 5 та 9 частини першої статті 7 зазначеного Закону, не надавалася.

Разом з тим, українським законодавством не передбачена форма державної підтримки для створення або адаптації аудіовізуального контенту для людей з інвалідністю, що призводить до позбавлення таких осіб можливості отримувати культурні послуги та споживати аудіовізуальні продукти.

Незадовільним залишається стан української кінотеатральної мережі:

¹⁷ Фінансові звіти Польського інституту кіно (PISF): <https://cutt.ly/RbBfdJu>

¹⁸ Статистична інформація щодо механізмів державної підтримки кінематографії в країнах Європи зібрана та узагальнена Міністерства закордонних справ України на прохання МКІП (лист МЗС від 22 березня 2021 року № 415/14-800-17831)

Аналіз зазначених показників засвідчує стрімку динаміку зменшення кількості кінотеатрів, кінотеатрів та відеозалів. Практично згортається кінопоказ в сільській місцевості. Матеріально-технічна база районних кінотеатрів морально і фізично застаріла і дедалі більше відстає від світового технологічного рівня. Більшість з них давно вже не виконують основні статутні завдання та існують лише за рахунок надання своїх приміщень в оренду.

Разом з тим в європейських країнах кількісні показники кінотеатральної мережі в багато разів більші. Наприклад, в Німеччині в 2018 році кількість кінотеатрів та просторів для демонстрування фільмів становила 905 з загальною кількістю кінозалів 4 849, у 2019 році 946 кінотеатрів з 4 961 кінозалом, у 2020 році 943 з 4 926 кінозалами; у Великобританії у 2018 році 811 кінотеатрів з 4 399 кінозалом, у 2019 році 840 кінотеатрів з 4 564 кінозалами, у 2020 році 843 з 4 596 кінозалами.

Європейські країни підтримують та розвивають власну кіномережу. Адже саме за рахунок кінотеатрального прокату фільмів кінотовиробники мають можливість повернути кошти, витрачені на їх виробництво (створення). До прикладу, Францією у 2018 році було надано державну підтримку 1260 арт-хаузним кінотеатрам в обсязі 24 800 тис. євро, у 2019 році 1221 арт-хаузних кінотеатри отримали 16 500 тис. євро підтримки, а 43 кінотеатри отримали підтримку в рамках комплексної допомоги кінотеатрам, які провадять свою діяльність в умовах важкої конкуренції, в обсязі 1 700 тис. євро.

Зменшити дефіцит кінозалів, реставрувати і оновити існуючі кінотеатри в регіонах можливо не лише за безпосередньої державної підтримки у формах, передбачених Законом України «Про державну підтримку кінематографії в Україні», а і за рахунок об'єднання ресурсів державного та місцевих бюджетів, залучення інвестицій на засадах державно-приватного партнерства тощо.

Крім того, доцільно розглянути питання щодо зміни у малих населених пунктах моделі функціонування закладів культури, зокрема тих, що надають послуги з перегляду фільмів. Концепцією реформування системи забезпечення населення культурними послугами передбачено розроблення та впровадження функціонально та організаційно нових ефективних моделей закладів культури та культурних просторів з урахуванням щільності населення та територіальної доступності. Підтримка розвитку багатофункціональних культурних хабів (кінозал, бібліотека, коворкінг тощо) – центрів надання культурних послуг завдяки

об'єднанню ресурсів державного та місцевих бюджетів має стати ефективним способом розвитку мережі закладів культури у регіонах.

Враховуючи вищезазначене, протекціоністська політика держави потребує перегляду з метою покращення доступності національних фільмів українському глядачу, зокрема людям з інвалідністю, відновлення та розбудови кінотеатральної мережі, місць для перегляду фільмів, передусім у невеликих містах і сільській місцевості.

7. Низький рівень розвитку кінематографії в регіонах через недооцінення потенціалу діяльності кінокомісій у питаннях підтримки виробництва аудіовізуальних творів і формування мережі сервісної індустрії, промоції кінолокацій України та залучення іноземних кіновиробників знімати фільми в Україні.

Аналіз стану розвитку кінематографії на регіональному рівні окремих країн Європейського Союзу засвідчує створення ними умов для функціонування інституцій, які підтримують та стимулюють розвиток кінематографії в регіонах, зокрема кінокомісії на національному та регіональному рівнях, фонди підтримки кінематографії. У Німеччині діють Німецька кінокомісія (GFC) та вісім регіональних кінокомісій, у Франції - Французька кінокомісія (CNFF) та тридцять п'ять регіональних кінокомісій, у Польщі - Кінокомісія Польщі (FCP) та сім регіональних кінокомісій.

З метою надання підтримки кіновиробництву та успішного залучення регіонів до кіновиробничих процесів у Німеччині функціонують ряд фондів регіонального рівня (Товариство з підтримки ЗМІ та кіно федеральної землі Баден-Вюртемберг, Фонди з підтримки кіно Баварії, Медіа-правління Берлін-Бранденбург, Фонд підтримки кінематографу Гамбурга (федеральна земля Шлезвіг-Гольштейн), Медіа товариство Нижньої Саксонії, Фонд з питань кіно і ЗМІ федеральної землі Північний Рейн-Вестфалія; Фонд підтримки медіа Центральної Німеччини (федеральні землі Саксонія, Саксонія-Ангальт, Тюрингія)); у Польщі - регіональні фонди підтримки кінематографії: кінофонди Нижньої Сілезії, Лодзі, Мазовії, Сілезії, Підкарпаття, Познані, у Великій Британії загальний обсяг коштів державної підтримки розподіляються між Британським інститутом кіно (BFI) та іншими спеціалізованими та регіональними фондами розвитку кіноіндустрії.

Розвиток кінематографії в більшості регіонів України, особливо діяльність кінокомісій, знаходиться на початкових стадіях розвитку. Причиною цього є недооцінення потенціалу локального розвитку кіноіндустрій. Проте, згідно з дослідженням, проведеним Центром аналізу міжнародної торгівлі Trade+ при Київській школі економіки у 2020-2021 роках¹⁹, зростання доданої вартості, створеної креативними індустріями на 1 гривню викликає зростання валової доданої вартості в економіці на 2,20 грн., при цьому мультиплікатор валової доданої вартості у аудіовізуальному мистецтві складає 2,90. Зростання кінцевого споживання у аудіовізуальному мистецтві на 1 грн призводить до зростання валової доданої вартості на 1,01 грн. Крім того, завдяки популяризації локацій, як привабливого місця для створення кінематографічної та аудіовізуальної продукції,

¹⁹ <https://kse.ua/wp-content/uploads/2021/04/KSE-Trade-Kreativni-industriyi.pdf>

очікується також збільшення потоку туристів до місць, у яких було знято фільми, а отже і пожвавлення економіки регіону та створення нових робочих місць.

Для того, щоб кіноіндустрія приносила прибуток, необхідно покращити рівень розвитку інфраструктури в регіонах, придатної для використання під час здійснення кінозйомок, спростити адміністративні процедури, пов'язаних з отриманням погоджень на проведення кінозйомок, а також розглянути можливість щодо запровадження місцевих кешрібейтів з метою залучення більшої кількості іноземних кінокомпаній для виробництва фільмів з використанням локацій регіону.

Кінокомісії є дієвим інструментом стимулювання розвитку кіноіндустрії на регіональному рівні. Протягом 2018 – 2020 років в Україні утворені та функціонують 10 кінокомісій. Кінокомісії утворюються як на базі комунальних закладів культури, так і у вигляді громадських організацій. У лютому 2019 року було утворено Громадську організацію «Асоціація кінокомісій України».

На сьогодні особливої уваги потребує координація зусиль у напрямку підвищення рівня експертизи та компетенції кінокомісій, підтримки їхніх проектів та ініціатив. Координацію діяльності кінокомісій та взаємодії з іноземними продюсерами зможе здійснювати спеціально створена інституція – Український інститут кіно. Крім того, потрібна взаємодія держави, усіх учасників кіноринку, кінокомісій і територіальних громад для створення багатомовного єдиного онлайн ресурсу, який міститиме інформацію щодо локацій для зйомок, гравців ринку, детальну інформацію про особливості зйомок та іншу важливу для іноземних продюсерів, які бажають знімати в Україні, інформацію.

8. Невідповідність системи підготовки фахівців сучасним вимогам кіногалузі.

Проблема невідповідності системи підготовки фахівців сучасним вимогам кіногалузі є комплексною і вимагає здійснення кроків з боку держави, так і з боку суб'єктів кінематографії.

На сьогодні підготовку фахівців за спеціальністю 021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво» здійснюють 5 державних та комунальних закладів фахової передвищої освіти та 7 державних та приватних закладів вищої освіти.

Слід зауважити, що профільні заклади освіти, які здійснюють підготовку фахівців з вищою освітою за спеціальністю 021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво», займають місця у другій сотні консолідованого рейтингу закладів вищої освіти України²⁰, який враховує привабливість університету для абітурієнтів, академічну діяльність та популярність закладів вищої освіти, показники середнього балу для зарахування на контракт, бази даних Scopus, Webometrics, Google Scholar Citations, участь в програмах Erasmus+ Європейського Союзу, а також результати Всеукраїнських студентських олімпіад і конкурсів наукових робіт. Це свідчить про недостатній рівень інституційної спроможності профільних закладів освіти для якісної підготовки кадрів.

З іншого боку, на сьогодні відсутні професійні стандарти в сфері кінематографії, на які мають орієнтуватися заклади освіти при розробці власних освітніх програм. Розроблення таких професійних стандартів має відбуватися у тісній взаємодії між суб'єктами кінематографії та за допомоги держави як координатора процесу.

²⁰ <https://osvita.ua/vnz/rating/51741/>

Разом з цим, розроблення професійних стандартів можливе лише для професій, внесених до національного класифікатора ДК 003:2010 «Класифікатор професій». Отже, є необхідність внесення відповідних змін та доповнень до цього класифікатора.

Також потребує перегляду та оновлення у зв'язку зі змінами у суспільно-політичному житті Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників (Випуск 82 «Виробництво та розповсюдження кіно- і відеофільмів»).

Для посилення зв'язку між освітнім процесом та практичним застосуванням компетентностей на виробництві необхідно ініціювати діалог між закладами освіти та суб'єктами кінематографії для визначення переліку освітніх програм, за якими доцільно запровадити дуальну форму освіти.

Для створення фінансових і технічних можливостей для практичної реалізації кінопроектів студентами, які навчаються в закладах вищої освіти за спеціальністю 021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво», необхідно створити стабільний механізм фінансової підтримки створення фільмів студентами, а також сприяння обмінам з метою вивчення досвіду, створення електронних медіатек студентських фільмів тощо.

До прикладу, Францією надається підтримка закладам кіноосвіти, асоціаціям молодих кінематографістів, резиденціям зі створення фільмів та написання сценаріїв. Також підтримка надається через програми підтримки талантів, освітні акції, форуми з презентації проектів, фестивальні гранти та практичні стажування, програми спеціалізованої освіти у закладах середньої освіти. Так, у 2019 році було підтримано створення 47 документальних фільмів (1 600 тис. євро), 174 проектів короткометражних фільмів (9 100 тис. євро), 89 проектів на етапі написання сценарію та розвитку кінопроекту (60 тис. євро), інших видів проектів: кінопроектів на монтажно-тонувальному етапі, на етапі створення візуальних та звукових ефектів, створення оригінальної музики, створення відео для Інтернету тощо (1 485 тис. євро), допомога на реалізацію проектів від територіальних органів влади (2 500 тис. євро)²¹.

9. Необхідність консолідації та збереження національної кінематографічної спадщини

На сьогодні усі кінофільми, зняті за державної підтримки, а також інші національні фільми, зберігаються в архіві Державного підприємства «Національний Центр Олександра Довженка» (далі – Центр), основною метою діяльності якого є забезпечення довічного зберігання, всебічного захисту, наукової систематизації, популяризації, доступності українського світового кіно-, екранного, фото-, медіамистецтва та суміжних видів мистецтв, в основі яких лежить принцип рухомих зображень.

Центр має обладнане приміщення для фонду фільмів з сучасною системою клімат-контролю, обладнану апаратурою для реставрації та оцифрування кіноплівок лабораторією.

---

²¹ Статистична інформація щодо механізмів державної підтримки кінематографії в країнах Європи зібрана та узагальнена Міністерства закордонних справ України на прохання МКІП (лист МЗС від 22 березня 2021 року № 415/14-800-17831).

Разом з цим, організаційно-правова форма Центру (державне підприємство) перешкоджає ефективному виконанню ним функцій з консолідації та збереження кіноспадщини.

Крім того, на сьогодні частина кінематографічної спадщини (документальні та науково-популярні фільми історичного характеру, фільми-вистави, фільми-концерти, кіножурнали, кіно- і телесюжети) зберігається у Центральному державному кінофотофоноархіві України імені Г. С. Пшеничного, який знаходиться у підпорядкуванні Державної архівної служби України, має статус неприбуткової установи та є методичним та координаційним центром архівних установ у роботі з аудіовізуальними документами.

Особливої уваги потребує вирішення питання фінансового забезпечення захисту національної кінематографічної спадщини. Зважаючи на те, що Центр є державним підприємством, він зобов'язаний провадити комерційну діяльність, отримувати дохід та одночасно нести відповідальність за збереження національної кінематографічної спадщини, що є проблематичним в складних економічних умовах. Державної фінансової підтримки (у 2018 році Центром отримано підтримку в обсязі 5 000 тис. грн., у 2019 році в обсязі 10 000 тис. грн., у 2020 році в обсязі 7 607 тис. грн.) не достатньо для реалізації найголовнішої мети Центру.

Разом з тим, в європейських країнах державна фінансова підтримка дає змогу створити значно кращі умови для збереження кінематографічної спадщини. Так у Німеччині в 2018 році надано державну підтримку в обсязі 3 277 тис. євро, в 2019 році – 3 080 тис. євро, у 2020 році в обсязі 8 564 тис. євро; у Великобританії у 2018 році надано державну підтримку в обсязі 8 400 тис. фунтів стерлінгів, у 2019 році в обсязі 5 300 тис. фунтів стерлінгів; у Франції в 2018 році надано державну підтримку в обсязі 11 560 тис. євро, в 2019 році в обсязі 4 310 тис. євро, у 2020 році в обсязі 7 900 тис. євро, зокрема на 2 900 тис. євро на забезпечення діяльності Національного центру цифрової реставрації та збереження кінематографічної спадщини²².

Для підвищення ефективності роботи із збереження, систематизації та дослідження кінематографічної спадщини, а також підвищення рівня її доступності, необхідно створити спеціалізовану інституцію - Державний фонд фільмів України, який об'єднає усю кінематографічну спадщину, налагодить роботу з її цифровізації та повернення в Україну об'єктів кінематографічної спадщини, що знаходяться за її межами. Крім того, одним з основних завдань Державного фонду фільмів України має стати системна робота з популяризації національної культурної спадщини.

Всі наведені вище проблеми вказують на особливу роль сфери кінематографії, долучення різних зацікавлених сторін: центральних органів виконавчої влади, місцевих органів виконавчої влади, територіальних громад, суб'єктів кінематографії (виробників, демонстраторів, розповсюджувачів фільмів), суб'єктів, які провадять наукову та освітню діяльність у сфері кінематографії, та інститутів громадянського суспільства. Отже, вирішення проблем, які існують у сфері кінематографії, потребує комплексного підходу.

---

²² Статистична інформація щодо механізмів державної підтримки кінематографії в країнах Європи зібрана та узагальнена Міністерства закордонних справ України на прохання МКІП (лист МЗС від 22 березня 2021 року № 415/14-800-17831).

Вирішення зазначених вище проблем пропонується здійснити шляхом затвердження та реалізація Загальнодержавної програми розвитку національної кіноіндустрії на 2021-2025 роки (далі - Програма), яка буде спрямована на всебічний розвиток національної кіноіндустрії.

Розроблення Програми зумовлено актуальністю зазначеної проблеми

Мета Програми

Метою програми є створення в Україні належних правових, організаційних, економічних, технологічних умов для розвитку національної кіноіндустрії, здатної забезпечити підвищення конкурентоспроможності національних фільмів, їх художньої та соціальної значимості та ефективної форми суспільного функціонування.

Визначення оптимального варіанта розв'язання проблеми на основі порівняльного аналізу можливих варіантів

Розвиток сучасної національної кіноіндустрії може здійснюватися за такими варіантами:

збереження існуючого підходу до розвитку національної кіноіндустрії;

виконанні заходів прогностичних і програмних документів розвитку сфери кінематографії, розроблених центральними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування на короткостроковий період (річне планування);

програмний цільовий підхід до визначення, розроблення та реалізації напрямів розвитку сфери кінематографії в рамках Програми.

Перший варіант. Збереження існуючого підходу до розвитку національної кіноіндустрії матиме наслідком: повільні темпи виробництва фільмів, що не сприятиме наповненню українського інформаційного простору національним контентом; слабкі позиції національного аудіовізуального продукту на міжнародному ринку; позбавлення доступу до національного аудіовізуального продукту осіб з особливими потребами, відтік досвідчених кінофахівців за кордон, занепад інфраструктури виробництва та демонстрування фільмів, технічне відставання матеріально-технічної бази кіновиробництва та демонстрування фільмів, загрозу втрати національної кінематографічної спадщини тощо.

Другий варіант. Недоліком другого варіанта є відсутність системності: різними органами приймаються розрізнені рішення, які можуть бути спрямовані на досягнення різних, інколи протилежних цілей. Такий варіант, крім нестабільного розвитку кіноіндустрії, неминуче матиме наслідком також і неефективність використання бюджетних коштів. Перевагою такого підходу може бути його гнучкість, оскільки наявна можливість постійного коригування як пріоритетних цілей розвитку та обсягу фінансування відповідних напрямів, в залежності від досягнутих результатів за попередній період. Однак, така залежність від щорічних рішень може вплинути на уповільнення реформування чи навіть на стагнацію сфери.

Третій варіант є фінансово витратним та найбільш складним в адмініструванні проте за належних умов реалізації є найбільш ефективним. Використання програмно-цільового підходу забезпечує системність, оскільки

передбачає координацію різних центральних органів виконавчої влади, які забезпечують регулювання сфери кінематографії, органами місцевого самоврядування, а також координацію з приватним бізнесом та проектами міжнародної технічної допомоги.

Програма забезпечить збалансування державних та приватних інтересів у сфері кінематографії та сприятиме зростанню частки національних фільмів в українському та світовому інформаційному просторі, посилення їх конкурентоспроможності, збільшенню частки їх адаптації для задоволення потреб осіб з інвалідністю, створенню умов для виховання та залучення талановитої молоді до кіновиробництва, обміну досвідом між закордонними та українськими кінофахівцями, реалізації творчого потенціалу досвідчених кінофахівців, залученню позабюджетних коштів у розбудову інфраструктури виробництва та демонстрування фільмів, технічному переоснащенню її матеріально-технічної бази, збереженню, відновленню та популяризації національної кінематографічної спадщини тощо.

Шляхи і способи розв'язання проблеми

Виконання Програми потребує виконання певних заходів як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях.

Загальнодержавний рівень:

1) внесення змін до Податкового Кодексу України, Закону України «Про кінематографію», «Про державну підтримку кінематографії в Україні» та інших законів зокрема щодо:

розширення джерел фінансування кінематографії, зокрема, шляхом запровадження зборів на розвиток національної кіноіндустрії, удосконалення діючих механізмів податкового регулювання діяльності з виробництва і розповсюдження фільмів, залучення коштів з інших джерел;

удосконалення існуючих та запровадження нових форм державної підтримки, спрямованих на виробництво (створення) національних фільмів (на безповоротній та поворотній основі, на реалізацію окремих періодів (етапів) виробництва (створення) фільмів, з різною часткою обсягу державної фінансової підтримки до загальної кошторисної вартості виробництва (створення) фільмів, яка залежить від пріоритетності та потенційного комерційного успіху кінопроекту);

впровадження зручного та прозорого механізму надання державної підтримки у формі надання субсидії для повернення частини кваліфікованих витрат, здійснених іноземними кіновиробниками при виробництві (створенні) фільмів на території України;

удосконалення механізму утворення та роботи Ради з державної підтримки кінематографії;

запровадження нових форм державної підтримки для розповсюдження і демонстрування національних фільмів як в Україні, так і за її межами, розповсюдження національних фільмів некомерційного спрямування;

2) удосконалення чинних, розроблення та прийняття нових підзаконних нормативно-правових актів з метою визначення механізмів надання державної підтримки кінематографії;

3) удосконалення структури державного управління кінематографією як самостійної галузі культури: на загальнонаціональному рівні шляхом чіткого розмежування повноважень МКІП, Держкіно, а також на регіональному рівнях (обласному та районному);

4) утворення Українського інституту кіно;

5) впровадження, використання та постійне вдосконалення новітніх цифрових технологій, діджиталізація процесів державного регулювання у кіногалузі, зокрема:

створення та запровадження єдиної державної системи електронного обліку квитків, реалізованих кінотеатрами, «Єдиний електронний квиток»;

створення національного онлайн-кінотеатру;

створення цифрового архіву вихідних матеріалів національних фільмів;

створення на базі сайту Держкіно «єдиного електронного комунікаційного вікна» для автоматизації всіх організаційних процесів, пов'язаних із здійсненням державного управління у сфері кінематографії;

9) приєднання до підпрограм «Media» та «TorinoFilmLab» програми Європейського Союзу «Креативна Європа», міжнародних програмах «First Cut Lab» та інших;

10) підтримка заходів, спрямованих на розвиток кіноосвіти: удосконалення матеріально-технічної та науково-методичної бази закладів освіти, які здійснюють підготовку фахівців для кіногалузі, підтримка виробництва (створення) фільмів студентами, проведення короткострокових кіноосвітніх заходів, зокрема воркшопів, майстер-класів, онлайн кіно-шкіл;

11) забезпечення якісної підготовки кваліфікованих кадрів для кіногалузі;

12) створення сприятливих умов для залучення позабюджетних інвестицій у модернізацію та розвиток кіновиробничої інфраструктури;

13) забезпечення ефективного захисту прав інтелектуальної власності щодо аудіовізуальних творів;

14) забезпечення збереження, реставрації, відновлення сучасних національних фільмів та пам'яток національної кінематографічної спадщини.

15) створення Державного фонду фільмів;

Регіональний рівень:

1) розробка та запровадження механізму підтримки розвитку регіональних кіномереж, переоснащення кінотеатрів на нові технології кінопоказу за світовими стандартами, а також забезпечення доступності приміщень кінотеатрів для людей з інвалідністю, маломобільних груп, відвідувачів з дітьми до трьох років;

2) розробка та запровадження механізмів підтримки створення нових та розвитку існуючих регіональних кінокомісій;

3) підтримка промоції регіонів, локацій та регіональних потужностей кіноіндустрії;

4) залучення коштів місцевих бюджетів у розвиток кінематографії, створення та забезпечення ефективного функціонування регіональних фондів підтримки розвитку кінематографії.

Очікувані результати виконання Програми

Реалізація Програми сприятиме створенню та впровадженню сучасної ефективної системи кіноіндустрії в Україні з урахуванням кращих практик європейських країн.

Реалізація Програми дасть можливість забезпечити:

гармонізацію національного законодавства у сфері кінематографії з законодавством ЄС та його відповідність вимогам сучасності та викликам сьогодення;

підвищення ефективності реалізації державної політики у сфері кінематографії;

діджиталізацію процесів державного управління у сфері кінематографії;

підвищення інституційної спроможності кіногалузі;

збільшення на 30% обсягів виробництва національних фільмів за рахунок бюджетних та позабюджетних коштів;

збільшення на 20% кількості українських фільмів, у тому числі копродукційних, представлених у основній програмі провідних світових кінофестивалів;

посилення впізнаваності бренду українського аудіовізуального продукту в українському та зарубіжному інформаційному просторі;

підвищення рівня доходів, одержаних від прокату фільмів, вироблених (створених) за державної підтримки;

перетворення державних кіностудій в сучасні об'єкти кіновиробничої інфраструктури;

збільшення на 30% кількості глядачів, які відвідали прем'єрні покази українських фільмів;

достатній рівень забезпечення кіногалузі фахівцями;

збільшення на 20% кількості іноземних кінокомпаній, які обрали Україну місцем проведення зйомок;

консолідацію та збереження кінематографічної спадщини;

встановлення позитивної динаміки розвитку кіномережі.

Оцінка фінансових, матеріально-технічних, трудових ресурсів, необхідних для виконання Програми

Фінансування Програми в необхідних обсягах передбачається здійснювати за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів, приватних інвестицій та інших джерел, не заборонених законодавством.

Обсяг матеріально-технічних і трудових ресурсів, необхідних для виконання Програми, визначатиметься під час розроблення відповідних завдань і заходів.

Обсяг видатків, необхідних для виконання Програми, буде уточнюватися щороку під час складання проектів державного та місцевого бюджетів з урахуванням їх реальних можливостей.

Для виконання Програми також може залучатися міжнародна технічна та фінансова допомога.